

REVISTA DE CULTURA I DE FESTA

Federació Colles de Castelló Tardor de 2000 ANY V, número 14

Xop negre (*Populus nigra* L.), al camí vell de la Mar (El Grau de Castelló). Foto: J.C.

SUMARI

- 2 Opinió: Sònia
- 3 Opinió: Crideu ben fort
- 4 Notícies
- 6 Opinió: L'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal...
- 9 Gastronomia: Alguna cosa més sobre el menjar de festa...
- 10 Urbanisme: Espais contemporanis de Castelló. (III)
- 12 Uns altres pobles: La península del Yucatà. (i, II)
- 14 Notícies: *Xafardecolles*
- 15 Informació

EDITORIAL

Amb motiu del final del seu manament, la **Junta Directiva de la Federació de Colles**, que presidia **Vicent de Juan**, va convocar eleccions, per a després de l'estiu.

Però, arribats al moment decisiu, no ningú va presentar una candidatura a l'elecció de President. És per això que la Junta va haver-se obligada per les circumstàncies i els seus membres van decidir de continuar en el càrrec un any més.

Tot fa pensar que, ara per ara, la direcció de les Colles no gosa de cap al·licient que la faça desitjable: no és cap trampolí —a diferència d'allò que potser passa a d'altres cercles del món fester de Castelló— que sapiem, per a accedir a d'altres càrrecs de l'àmbit social o polític de la capital. I, a més, els Estatuts de la Federació tampoc no preveuen, de moment, cap remuneració en espècie, per raó del càrrec. Això sí, l'elecció com a president suposa molts maldecaps, l'assistència a reunions insofribles, i un temps perdut que, al capdavall, es roba a la intimitat de la llar.

Amb aquest panorama, la situació que es va viure a finals del passat estiu potser s'entenga millor. Però, també és una circumstància que ens ha de fer reflexionar, perquè si d'entre un col·lectiu de més de tres mil persones, no hi ha ningú interessat a formar una Junta directiva, potser hi ha alguna cosa que no marxa bé al sí del col·lectiu. Això o la tardor, que ens esfulla l'arbre i ens deixa al descobert un esquelet de rames i dubtes.

OPINIÓ

Revista quadrimestral
Tardor 2000
Any V, número 14
Castelló de la Plana (la Plana Alta)
Tiratge de 500 exemplars
Preu de subscripció anual: 1000 ptes.
Preu de subscripció fora vila: 1300 ptes.

President Vicente de Juan Martínez
Director Joan Bta. Campos i Cruaïnes

Consell de redacció

Manuel Carceller Safont	Josep Antoni Pradells i Puig
Joan Josep Trilles Font	Antoni Royo Pérez
Josep Porcar Museros	Sònia Sanz i Alegre

Dibuixos

Luis Vellón, José Caño, Neus Cruaïnes, José Alonso

Edita

Federació Colles de Castelló

Imprimeix

Graphic Group, S.A. - Pol. Ind. Els Xiprers, 12 - Castelló
Dip. Leg. CS-80-96

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antoni Maura, núm 4
12001 Castelló

Nota

"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament

Sònia

Sònia se'n va. Després d'una llarga estada, capitanejant la Secretaria de la Federació de Colles, m'arriba la notícia que Sònia deixa el càrrec, per raons d'estudis.

Una veritable llàstima perquè, persones de la talla de Sònia ens fan falta a la Federació: estudiant brillant de Dret, que espera títol; jove compromesa amb la història i la cultura dels nostre País; col·laboradora habitual i membre del Consell de Redacció de Plaça Major. Poeta i, per damunt de tot, amiga. Fa alguns anys que la conec i puc dir que la seua amistat m'omple d'orgull i de satisfacció.

La seua tasca dins la Federació ha estat tot un exemple de generositat i de bon fer. Primer, com a membre i *anima mater* de la Colla "El Magre", des d'on va iniciar-se en les activitats relacionades amb el món de les colles festeres. Una mostra d'aquesta activitat cultural n'és la direcció d'alguns llibrets de la seua colla, amb motiu de les Festes de la Magdalena, que han estat guardonats repetidament per la Conselleria de Cultura Educació i Ciència.

L'any 1996 va formar part de la Junta Directiva de Jacinto Domínguez, com a secretària de la Federació de Colles. D'ençà d'aleshores, que la seua tasca a les Assemblees de les Colles, ha estat imprescindible, ja que ha ajudat a ficar en ordre els papers de la Federació, un treball dur i fosc, impagable, que mai no sabrem ben bé com agrair-li-ho.

Després hi ha el seu grau de compromís cívic, la claredat de idees quan parla del seu País, de la seua terra, de la seua gent, la seua tasca dins el Voluntariat lingüístic, a la UJI, etc.

Se'n va sí, però, ens deixa la petjada, com un alè fresc. I, això, ben mereix el nostre aplaudiment. Llarga vida, Sònia, amiga.

Joan Bta. Campos i Cruaïnes

DITES I REFRANYS (1)

*A segar se'n vingueren
xiques d'Orpesa,
amb les cames a l'aire,
la manta estesa
(Ho deien a Castelló)*

*A la Mata,
qui no és gat, és gata,
i el qui no, arrapa
(Ho deien a Cincorres)*

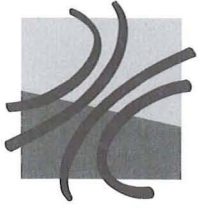
*De València vénen, amagueu els patos!
(Ho deien a Sueca)*

¹ Extret de SANCHIS GUARNER, M:
Els pobles valencians parlen els uns dels altres.
Navarra, 1992

Amb el suport de la

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

OPINIÓ

CRIDEU BEN FORT!

Ha mort un altre home bo, a mans dels intolerants de sempre. Va ocórrer de nit, a poqueta nit, en la foscor cega de les ombres, quan el seu crit, el crit que proclamava la paraula com a eina de combat va estar, novament, acallat contundentment per la llei de les bales.

Ben segur que a ell mai no li hagués agradat de compartir el mausoleu dels màrtirs d'aquesta mena de llibertat sota sospita que anomenem democràcia. Amb aquest apressat i definitiu disseny, li han silenciada la veu i la paraula. Però ens queda el seu mestratge, la seua vitalitat contagiosa, la seua petja pels camins de la llibertat i del diàleg. Ens han matat l'home, sí. Però, ens resta el seu crit.

Com una premonició, el seu crit darrer ens torna a commoure des de més enllà de l'espectacle mediàtic de la mort. La tristesa, la desolació i la més absoluta impotència per la pèrdua d'un home molt estimat —encara que un home, un altre més—, arrossega el pensament d'aquells qui assistim com a espectadors d'excepció a aquesta farsa sagnat que no sabem ben bé com acabarà. Ell, un pensador tan subtil i irònic, que gosava d'un punxant i afuat sentit de l'humor, mai no s'hagués somiat en un final tan inesperat per a la seua vida. Però, això, mai no ho sobrem, certament.

Diuen els coneixedors de la seua obra, que el seu pensament nacionalista, obert i tolerant, defensava les tesis de la via autonòmica davant l'irredemptisme de l'autode-

terminació. Però això tan s'hi val, ara!

Va arribar a les nostres terres, a finals dels anys seixanta, per a fer-se càrrec de la càtedra d'Història del Pensament Econòmic, a una naixent Facultat d'Econòmiques de València, des d'on va impartir el seu

magisteri a generacions d'estudiants, alguns dels quals, amb el temps, desenvoluparien càrrecs polítics de rellevància. Intel·lectual compromès i pensador brillant, va fer una aportació fonamental per al coneixement de la realitat del País Valencià que ha marcat una fita, una reflexió al voltant de la

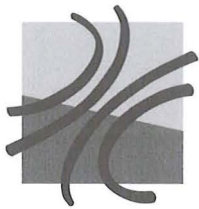

Ernest Lluch. Foto: Miguel Novack.

"qüestió nacional" dels valencians, amb l'assaig *La via valenciana*, el 1975. A ell se li atribueix la *boutade*, segons la qual "el País Valencià i Catalunya són dos països diferents, precisament perquè parlen una mateixa llengua". També ho són, per exemple, dos nacions com ara Anglaterra i els Estats Units, amb els seus lligams, amb totes les seues diferències... Però, tan s'hi val, això, ara!

Si almenys la seua mort servís perquè tot s'acabàs!... Això o que comencen a cridar, que criden, però que criden ben fort, perquè encara no criden prou, perquè, mentre criden no mataran ningú més. Que criden fins els dia en què algú els hi explique que la paraula —el diàleg— és, segurament, l'únic camí per a la Pau, malgrat tota la sang vessada.

Joan Bta. Campos i Cruaïnes

NOTÍCIES

1a TROBADA DELS CASTELLÓ

L'Associació Síndic Pere Calp, de Castelló de la Ribera va organitzar, els dies 21 i 22 d'octubre la 1ª Trobada dels Castelló amb el lema "Els Castelló amb Castelló de la Ribera". L'objectiu de la Trobada era reivindicar aquest nom per a una població a la que se li ha imposat el nom de "Villanueva de Castellón". A més a més, també es volia potenciar l'apropament entre les persones i col·lectius que davall una mateixa cultura, compartim el topònim de Castelló.

Les associacions participants pertanyen als pobles de Castelló de la Ribera (València), Castelló de la Plana, Castelló de Rugat (València), Castelló d'Empúries (Girona), Castelló de Farfanya (Lleida) i Castellonet de la Conquesta (València).

Castelló de la Plana va estar representada per diversos col·lectius com per exemple:

- Grup Castelló
Associació d'Estudis
Tradicionals.

- Grup de dolçainers i tabaletes DIT
- Grup de dimonis Botafocs
- Colla de dolçainers i tabaletes "Xaloc", que va representar la Federació de Colles de Castelló, acompanyada pel nostre president **Vicent de Juan**.

La nostra intervenció va tindre lloc el dissabte dia 21. La jornada va començar a les vuit i mitja del matí quan vam pujar a l'autocar per a viatjar fins a Castelló de la Ribera. En arribar ja ens estaven esperant a la porta del mercat per a començar, sobre les 10:30, una marxa a peu per la població encapçalada per una pancarta amb el lema:

Els Castelló amb Castelló de la Ribera

La marxa acabava a la Plaça de l'Ajuntament on es va llegir un manifest reivindicant els objectius de la Trobada. A aquesta marxa van participar els Gegants i caps grossos de Xirimiters de Castelló de la Ribera, el grup DIT, i nosaltres, la Colla "Xaloc", junt amb totes les persones que van voler recolzar aquest acte reivindicatiu.

Des d'allí vam anar al teatre de la població, el Teatre Ideal, on historiadors i cronistes de cada poble van exposar el seu parer sobre el topònim de Castelló, sobre els orígens de cada

poble i les possibles connexions entre aquests. Per part de Castelló de la Plana va intervenir l'historiador **Pau Viciano**.

Una vegada acabat aquest acte cultural, tota la comitiva es va adreçar al lloc on s'havien d'inaugurar 5 carrers dedicats a cadascun dels pobles participants, per part de l'Ajuntament de Castelló de la Ribera en un sector de nova urbanització.

En acabar ens vam anar tots a dinar un bon plat de paella a la Cambra Agrària. Seriem més de cinc-cents comensals per als

que es van fer sis paelles que estaven ben bones. Quan ja ens preniem els cafès van arribar els nostres amics del Grup Castelló i dels Botafocs, per a participar en la cercavila que eixia casi a les sis de la vesprada del lloc on vam dinar i voltant els principals carrers de la població vam tornar a la plaça de l'Ajuntament per a que els grups de ball ens mostraren els seus balls tradicionals, en les diferents seccions. En el cas del Grup Castelló les seccions van ser alevins, infantils, juvenils i adults. A més també va participar el Grup d'Esbart Dansaire de Castelló d'Empúries acompanyat per la Cobla "Els Rossinyols" de la mateixa localitat i el Grup Trobada del Col·legi Públic Severí Torres de Castelló de la Ribera, així com també ens van oferir una minidesfilada de moros i cristians amb dues filades.

En acabar vam anar tots a sopar uns entrepans i vam emprendre el viatge de tornada després d'acomiar-nos fins a properes convocatòries d'aquesta Trobada dels Castelló. Allí es van quedar els "Botafocs" per a oferir l'espectacle "Cercavila del Drac" pels carrers de la població i continuar la festa fins a altes hores de la matinada.

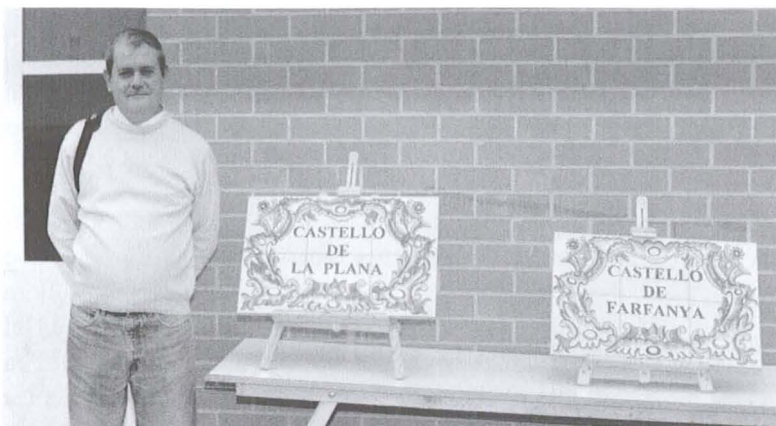
Des d'ací vull agrair a l'organització d'aquesta Trobada l'excel·lent tracte que vam rebre per la seua part i felicitar-los per la bona organització d'aquells actes en els que vam participar. L'única cosa que no vam poder realitzar va ser la partida d'exhibició de "boli", degut a que quan s'havia de realitzar ja era fosc i, a més, tota la gent que seguia les activitats estava concentrada a la Plaça de l'Ajuntament per a veure als grups de ball. Però, segur que quan ens toque a nosaltres d'organitzar la Trobada, ja que sembla ser que se li vol donar una continuïtat, podrem mostrar a tots els Castelló aquest joc.

La colla "Xaloc", va participar a l'aplec dels Castelló. Foto: J. T.

NOTÍCIES

Van inaugurar-se cinc carrers amb el nom dels Castelló. Foto: J. T.

Per acabar, només comentar un aspecte un poc anecdòtic d'aquesta 1ª Trobada dels Castelló, i és el fet de que quan algun membre dels grups que pertanyien a altres poblacions ens preguntaven d'on érem i contestàvem que de Castelló, ells responien: "nosaltres també". Això produïa una sensació estranya, possiblement deguda a que havia un nexa que ens unia a tots els que estàvem allí i era que tots érem de Castelló; o potser perquè el nom de la nostra ciutat, que és tan nostre, no el tenim en exclusivitat. És per això que cada vegada havíem de pensar un poc i dir que som de Castelló de la Plana. Crec que mai havia utilitzat amb tanta freqüència el topònim complet de la nostra població com el dia de la 1ª TROBADA DELS CASTELLÓ.

José Manuel Milián Meseguer
Colla de dolçainers i tabaleters "Xaloc"

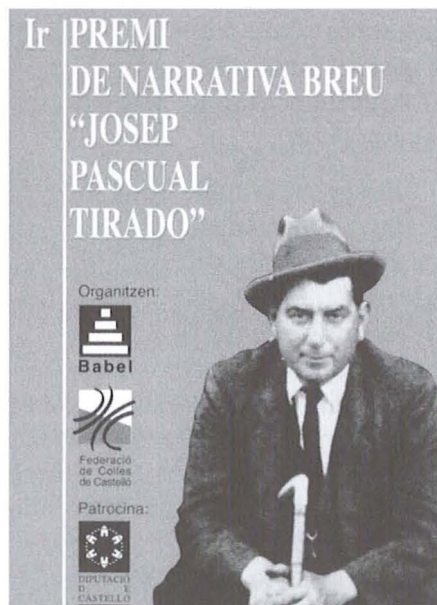
Ir PREMI DE NARRATIVA BREU "JOSEP PASCUAL I TIRADO"

El passat dia, 20 de novembre va fer-se públic el veredict del Ir Premi de Narrativa Breu "Josep Pascual i Tirado", al qual van concórrer 39 obres. Va resultar guanyadora la narració *Ginger no té sabates*, de la qual és autora **Reis Lliberós Monfort**, de Castelló. El Jurat va fer una menció per als altres dues finalistes: *El descans d'Ulisses*, de **Rosa Morro**, d'Onda i *Com qui sent ploure*, d'**Empar Ripoll Gauxax**, de Castelló. El premi consta d'una dotació econòmica de 200.000 mil pessetes, per al guanyador i la publicació de l'obra per la llibreria Babel.

En aquesta primera edició, el Jurat estava format per **Vicent Pascual Roig**, fill de Josep Pascual i Tirado; **Albert Sánchez-Pantoja Domínguez**, membre de la Host del Castell Vell; **Vicent Pitarch Almela**, filòleg i escriptor i **Joan Josep Trilles i Font**, vice-president de la Federació de Colles, que va actuar com a Secretari.

Cal dir que el Premi, està organitzat per la **Llibreria Babel**, de Castelló i la **Federació Colles de Castelló** i, compta amb el patrocini de l'Excma. **Diputació de Castelló**.

Juanjo Trilles

Díptic del I Premi "Josep Pascual Tirado"

ACTE DE LLIURAMENT DELS PREMIS SENYERA DE JAUME I

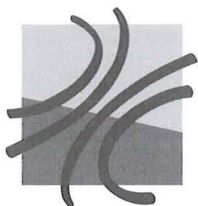

Albert Sánchez Pantoja va rebre una placa commemorativa. Foto: J.T.

El passat divendres, 29 de setembre, va tindre lloc al restaurant hotel **Jaume I**, de la nostra ciutat, l'acte de lliurament dels **XI Premis Senyera de Jaume I**, que atorguen **Acció Cultural del País Valencià** i el **Casal Jaume I de Castelló**.

En aquesta edició, els guardonats van ser **Albert Sánchez-Pantoja**, fundador de la revista *Al Vent* i del **Grup Castellonenc d'Estudis**, associació pionera en la promoció de la nostra llengua a Castelló, a la dècada dels seixanta. Pel que fa al capítol de les institucions, van ser guardonades les **Escoles d'Ensenyament d'Adults "Germà Colom"** i "**Josep Pascual i Tirado**", per la seua contribució a l'ensenyament en valencià en el sector social de les persones majors. Enhorabona a tots.

Juanjo Trilles

OPINIÓ

L'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló, ben bé es mereix un Congrés Magdalener

Doncs sí, ara fa gairebé set anys, que aquesta **Escola** va nàixer, gràcies a la voluntat d'un regidor motivat per la recuperació d'aquest instrument tan tradicional i tan nostre, com és la dolçaina. Sí, va ser **Miguel Ángel Mulet** qui encomanà la feina d'organitzar aquesta **Escola** al president de la **Federació de Colles** d'aquella etapa, **Xavier Pérez**.

Després de diferents consultes, després de fer diferents ofertes, quan ja quasi ningú donava res per aquest projecte, una de les colles de la **Federació**, la colla de Dolçainers i Tabaleters "**El Fadrí**", encapçalada llavors per **Emili Arrufat**, agafà aquesta idea d'organitzar l'Escola, que avui a l'any 2000 podem assegurar que està ben consolidada.

Durant tots aquests anys, hem anat avançant, no tant sols quant al nombre d'alumnes —gairebé més de 600 alumnes hi han passat ja— sinó per la pura essència que té aquest instrument, ja que n'és símbol de la nostra festa més pairal. No tant sols buscàvem popularitat i prou. A poc a poc li anàvem donant un poc més de dignitat entre tots nosaltres, la gent de les colles, la gent de la festa.

De sempre, a la gent de la festa se'ns ha considerat com a personatges de segona fila en tots els estaments, que ben poc tenim a dir sobre la cultura, i nosaltres, des d'aquesta **Escola**, creiem que estaven molt enganyats, ja que nosaltres fem i formem part de la **Cultura Popular** de les nostres comarques, eixa que sap com arribar a tot-hom.

Si aquests coneixements festius s'han sabut transmetre de generació a generació, perquè hem d'admetre que

en tot moment i hora la festa afavoreix el trencament de la rutina diària. La capacitat d'integració digna d'elements en la festa, com són la dolçaina i el tabal, farà possible que dia a dia es vaja redefinint la idea d'un patrimoni cultural viu. Així mateix com a producte cultural del poble, adquireix un valor afegit pel fet de ser un marc cultural que es desenvolupa en la

Des del començament, el Col·legi Sanchis Yago ha estat una seu de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal.
Foto: Juanjo Trilles

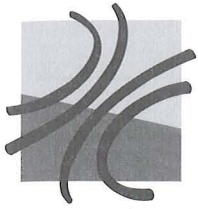
música pròpia.

Durant aquests anys ens han deixat donar les classes al **Col·legi Públic "Sanchis Yago"**, al polígon de Rafalafena. Quants dels nostres alumnes han sabut, gràcies a la seua utilització, la identitat del personatge que donava nom al centre, sense dubte un gran pintor, de qui gaudí Castelló en aquest segle que ara ens deixa.

Però si aquest centre ha passat a ser simplement un centre de Primària, nosaltres creiem que ja és hora de començar a caminar, de deixar que tot moment i hora ens vinguen amb esdeveniments que difícilment es poden explicar. Tots ens cansem, i nosaltres també.

Però, si la gent del "**Sanchis Yago**" demanava a crits —no sabem molt bé si per un error de naixement relacionat amb propines innecessàries— que canviarem de centre, nosaltres volem anar més lluny:

-Buscarem un **centre nou**, això sí, amb més bones condicions i sobretot amb mobiliari convenient per a personal adult.

OPINIÓ

Al llarg d'aquests set anys de vida, l'Escola ha servit per difondre aquests dos instruments tan tradicionals.
Foto: Juanjo Trilles

-Canviarem l'organització de l'**Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló** de dalt a baix, i portarem un control sempre directe des de la **Federació de Colles de Castelló** amb un **Coordinador General**.

-Deixarem la bona voluntat del personal i buscarem el **professionalisme** ens tots els aspectes de l'**Escola**.

-El **Coordinador Tècnic**, haurà de tenir uns mínims de coneixements musicals reconeguts per tal de poder dirigir l'**Escola**.

-Els **Monitors** també hauran de reunir uns requisits.

-Hauré de tindre un **programa d'estudis** homologat, si és possible, amb altres **Escoles de la Comunitat Valenciana**.

-Confeccionarem el **material didàctic** necessari per poder dur a terme aquest programa d'ensenyament.

-Mantindrem contactes amb altres estaments més qualificats de la nostra ciutat —**Conservatori**— per tal de donar-li una eixida més digna a la **Dolçaina** —el **Tabal** ja disposa de grau més superiors.

Hi ha aspectes d'aquests que amb molt bona voluntat hem començat a assolir, però hi ha d'altres que requereixen ser tractats amb més deteniment, i a més a més, ser estudiats per tothom que considere que té alguna cosa que oferir.

Per tot açò volem entrar en el nou mil·lenni amb el cap ben alt, amb dignitat. I això serà possible, gràcies a la **normalització de la nostra Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló**, que, com tots ben bé sabem, depèn de la **Federació de Colles de Castelló**. També cal saber que la nostra **Escola** té el nom de **Municipal**, simplement per l'àmbit on treballem, ja que amb l'**Ajuntament** sols ens vincula un conveni de tipus econòmic.

Creiem que, com ben bé ens diu **Eduard Mas** en *El Fanal* (Mediterràneo 26/10/00): "**Cal convocar un nou Congrés, però sempre que les seues conclusions servisquen per alguna cosa pràctica**". Pensem que el fet de deixar definida per sempre la nostra **Escola**, ben bé ens val convocar un **Congrés**

Magdalener.

No sabem si serà possible, **Nosaltres**, hi haja **Congrés** o no, treballarem la nostra **ponència** en bé d'aquests instruments que ens donem força per gaudir el dia a dia e la nostra festa més tradicional i pairal.

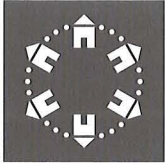
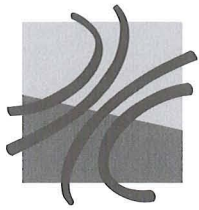
Ah, i si de cas també podríem molt bé, fer una altra **ponència** sobre el **Boli**, no us pareix?

Joan Josep Trilles Font,

Coordinador General de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló

Actuació d'un grup d'alumnes de l'Escola a la I Trobada Veinal de Dolçaina i Tabal, celebrada a Castelló, l'any 1999.
Foto: Juanjo Trilles

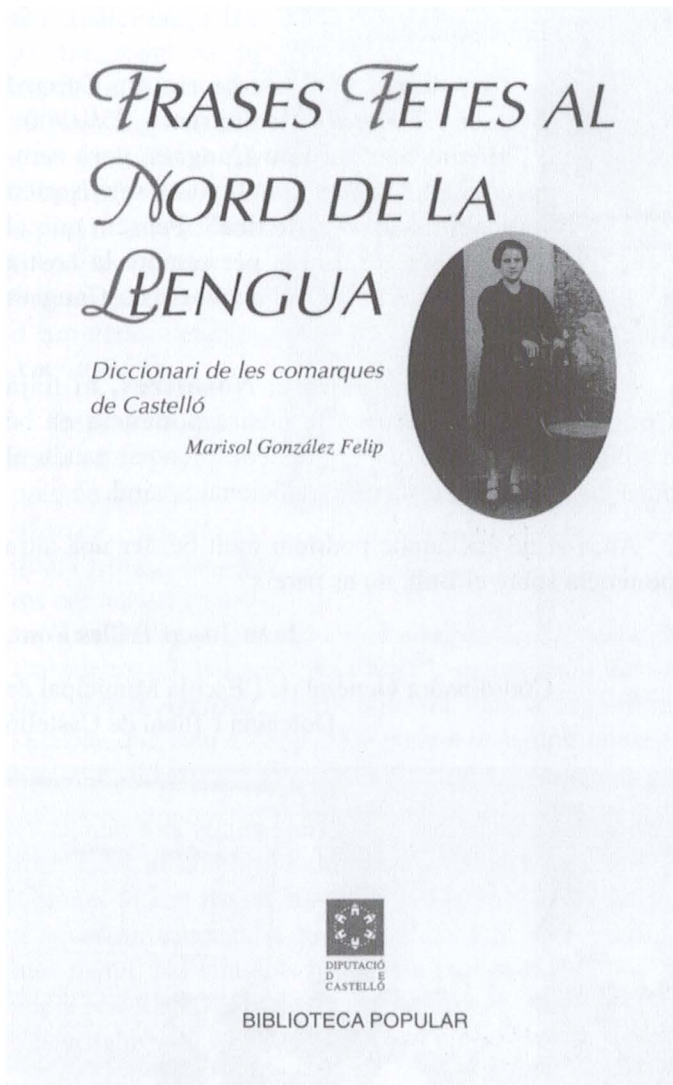
DIPUTACIÓ
D E
CASTELLÓ

Frases fetes al nord de la llengua

Diccionari de les comarques de Castelló

*Excma. Diputació Provincial
de Castelló. 2000*
BIBLIOTECA POPULAR

Marisol González Felip

Les frases fetes omplien la boca i les converseges, ens retornen una essència íntima de la llengua, ens pesseguegen el cor. Per això ens fan pensar quan les escoltem, ens fan esclatar en una riada o ens traslladen de situació en un obrir i tancar d'ulls, perquè tenen l'agudesia de la intuïció i la saviesa del temps gravades en les seues síl·labes.

És fonamental per a la salut del valencià conservar les frases fetes i recuperar-les. Aquest llibre que tenim a les mans pretén això precisament.

Seria interessant i desitjable que en l'ensenyança del valencià a les nostres escoles es prenguera com a punt de partida precisament estes expressions tan nostres per alçar a partir d'elles l'esquelet de la llengua que volem. No podem deixar a les noves generacions sense este tresor que constitueixen les nostres frases fetes. El nostre deure és transmetre-les i fer-les perdurar a través del temps, perquè dignament ens signifiquen.

Extret de la presentació del llibre d'Ascensión Figueres Górriz, Subsecretària de la Conselleria de Cultura Educació i Ciència

GASTRONOMIA

ALGUNA COSA MÉS SOBRE EL MENJAR DE FESTA: de golafretries i d'altres llepoleries.

Podria semblar, si algun foraster ens observés mentre mengem, a alguna de les taules que s'hi preparen amb motiu de les pròximes festes de Nadal, que els valencians i, en general, els nadius d'aquesta banda de la Mediterrània en som uns golafres.

Ens agrada menjar, certament, i en abundor; ens agrada —ho vulguem o no— quedar d'allò més tips, i potser és per això que aquell consell tan higiènic d'aixecar-se de taula amb un o dos budells buits es diu, però amb la boca menuda, amb un afegit d'amagat: que ho facen els altres, que collons!

Quan venen les festes de Nadal, nosaltres, els valencians que sempre estem de festa, engolim més que la majoria dels nostres veïns europeus. Tripaires i fartons impenitents, molt de tant en tant, hem cultivat alguna forma de sobrietat gastronòmica —quede clar que només per necessitat, com ara la fam— perquè ací com per tot arreu els que han pogut, sempre han menjat. Si haguérem de filar prim, hauríem de dir que per aquestes contrades, només han fet virtut de la sobrietat alimentaria els monjos de clausura, que se passen bona part de la seua existència sacrificant l'esperit i la mortificació de la carn o els que es diuen vegetarians, que no volen saber-ne res de la carns, per poderoses raons de salut, fins el dia en què acaben ingressats d'urgència en Unitats de Cures Intensives, afectes d'anèmies megaloblàstiques d'allò més brutals. També hi ha altres malalties de l'esquema corporal que rebutgen els aliments, però aquesta no és una secció per a parlar-ne.

En general, una gran part dels humans, però, pensem que sí, que el menjar fa festa; per això que la festa consis-

teix, fonamentalment, a menjar fins a quedar-ne ben tips. I és a causa del costum d'atipar-nos que podem afirmar que la nostra rebosteria tradicional gaudeix d'uns postres ben sòlids. Res de aixeroips refrescants ni de *sorbettes* de cava aigualits i amanerats. Ben al contrari, la llepolia, com la carcassa final del castell de focs és la manera d'assegurar-nos que no ens queda cap budell buit.

Les festes de Nadal, argument per a golafres i llepols.

El dolç, *el sucre*, i tots els seus derivats són un element constant —val a dir un ritual— de la vida dels valencians. Som —no podem evitar-ho— un poble ensucrat. I és que no es pot entendre entre nosaltres, una festa gran o menuda, sense el repiqueig de les campanes, i els sorolls de les xaranges, els sons cridaners de la dolçaina i el tabal, l'olor de la pólvora cremada..., i, menys encara sense el sucre. I això des que, abans la ritualitat determinava una classe de dolç per a cada avinentesa. D'eixamples n'hi ha

molts, arreu del calendari festiu: per Nadal, torrons; per Sant Denís, per Pasqua, les mones, etc. Ai, els dolços de la iaia! Temps de tendresa i llepolies, avui que malauradament estan de caiguda l'elaboració de les pastes casolanes. Que gustosos i discrets n'eren els pastissets de cabell d'àngel i de moniato! Ara, que sembla que triomfen els dolços de compra, l'artesania industrialitzada (Déu n'hi do, quines paraules!) I jo hem pregunte, on són els rovells d'ou, i la farina i els sucres dels pastissets i d'altres llepolies que consumien abans? Avui, potser són perfums de botiga que amaguen simulacres de dolços espuris. La melangia dels sentits.

URBANISME

ESPAIS CONTEMPORANIS DE CASTELLÓ 1966-2000 (III)

ESPAIS CONTEMPORANIS DE CASTELLÓ. *Els apartaments Santa Àgueda, de Benicàssim*
Grup MBM: Martorell, Bohigas, Mackay i Puigdomènec

Integració vegetal i degradació

Un altre dels aspectes que sorprèn del complex arquitectònic de Benicàssim és la seua integració amb la natura mitjançant l'ús de plantes trepadores, arbres i arbusts, que han crescut sobre les terrasses, les quals enriqueixen l'aspecte de Santa Àgueda d'elements vegetals mediterranis, en una fusió força curiosa entre l'element vegetal i la construcció, que reforça de nou la idea d'aldea petita o de muntanyeta. L'abundància de jardineres dissenyades pel grup MBM per al complex a mitjans dels anys setanta comencen a donar ara el seu fruit, ja que es troben en el punt de màxim esplendor. Aquest aspecte, unit a una degradació plàstica evident, pròpia del pas del temps, confereixen a l'edifici d'una certa noblesa, d'una imatge atemporal. El formigó de les terrasses està degradat a causa de la pluja, els llistons de fusta comencen a presentar símptomes d'envelliment, les balustrades metàl·liques, que no han estat pintades convenientment, deixen una empremta d'òxid sobre l'enfos-

cat de la façana, i una sèrie de detalls que no cal d'esmentar, però que tenen a veure amb l'edat de la construcció, els quals denoten una degradació plàstica que no solament no deterioren la visió de l'edifici, sinó que ben al contrari, l'ennobleixen, i probablement ompliran d'orgull els arquitectes que se n'adonen de que aquesta arquitectura amb el bategar del temps segueix funcionant com al primer dia, sense cap intervenció exterior que haja minvat el seu inicial sentit, i porta camí d'esdevenir un edifici històric per a Castelló, a causa de la seua edat, i també perquè un bon dia el prestigiós grup d'arquitectes MBM van deixar caure el seu temps per aquestes terres.

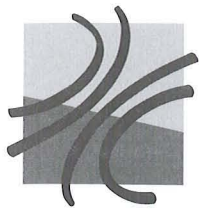
El recorregut i la distribució espacial

Malgrat que l'espai interior dels apartaments es mostra molt deteriorat, a causa de les reformes i manipulacions que s'han dut a terme al llarg del temps, anem a realitzar una anàlisi breu d'aquesta, tot i tenint en comptes que les característiques més importants d'aquestes estances no són precisament els seus acabats ni les qualitats dels materials utilitzats, els quals ja hem comentat que no es troben en les condicions originals, sinó que són recursos com el recorregut, la zonificació i la distribució espacial els que fan destacar l'espai interior.

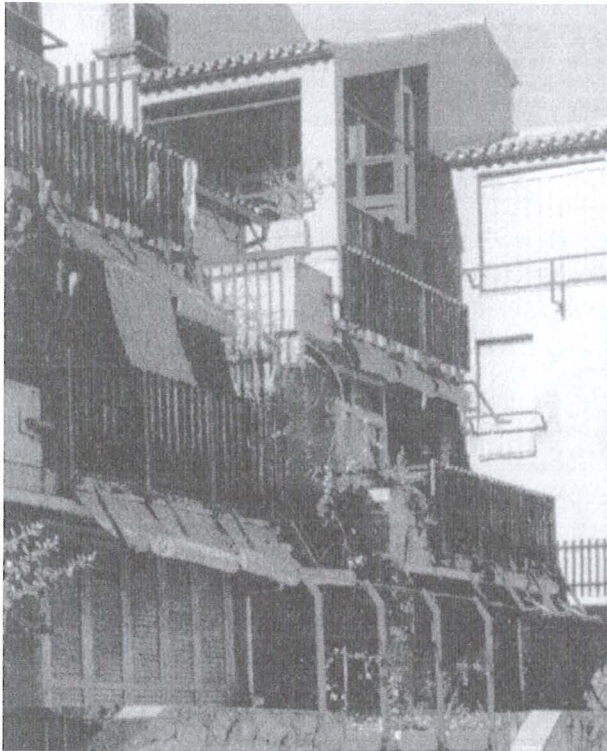
Amb tot i això, l'accés a les estances és una autèntica "promenade architecturale", que des de l'exterior fins a l'interior ens mostra d'una manera seqüencial un itinerari suggerent. Així, quan som a l'exterior el recorre-

Exemple entre la integració vegetal i l'arquitectura.

URBANISME

La distribució espacial de l'edificació ens dóna una idea del caràcter social dels apartaments.

gut ens porta des del jardí central fins a la façana posterior de la construcció on s'hi troben les portes d'accés sobre passadissos exteriors. I, les escales d'accés a les plantes superiors també es troben situades intersticialment entre les construccions, a més de que no tenen coberta, tot continuant la idea d'espai extern. Així, el recorregut fins als diferents apartaments es realitza totalment a través de l'exterior, la qual cosa fa que s'integre amb la construcció però amb una evident autonomia, a causa del seu caràcter diferenciat i exempt. Aquest passeig combina les vistes d'ambdós costats de la construcció amb les de l'edifici, i, això permet el contacte entre veïns i reafirma la idea suava esmentada del caràcter social dels apartaments.

El recorregut continua una vegada que hem travessat la porta d'accés als apartaments —com ja hem comentat en un altre lloc, el programa inicial preveia tres o quatre configuracions diferents—, i, és ací que ens trobem amb una configuració espacial molt

ben pensada, ja que els del grup MBM diferencien les zones diferents mitjançant un joc de plànols horitzontals i uns escalonaments a través de nivells que modelen els volums i recreen uns espais de llums i d'ombres, cosa que s'aprecia encara més als dúplex que van projectar-se per a l'últim nivell d'edificació.

D'altra banda, la distribució es realitza mitjançant un espai central que relaciona la cuina, el bany i les habitacions. Arribats ací, no cal fer esment de la relació de les vistes interiors amb el paisatge i el veïnat, com tampoc cal parlar-ne de la integració de la llum natural en l'interior, ja que aquest tema ha estat exposat abans.

Jaume Gual i Ortí,
Enginyer Tècnic en Disseny Industrial

NOTA per a afuselladors:

La Redacció d'aquesta humil publicació informa als possibles usuaris d'aquesta revista que, amb la informació que tenen a les seues mans poden fer l'ús que creguen més adient, fins i tot poden afusellar-la, com ara l'article publicat a *Levante de Castellón*, en l'edició de 25 de juliol de 2000, al suplement dominical "Territorio y Vivienda", pàg. 31. Ara bé, en aquest sentit, fóra un acte d'ètica periodística i, per tant, desitjable el citar la font de la informació afusellada, cosa que en absolut desqualifica l'afusellador, ans als contrari l'identifica. Moltes gràcies.

El Consell de Redacció de Plaça Major

El disseny de les jardineres i dels espais verds són un bon exemple de la idea de la fusió de l'element vegetal amb la construcció.

UNS ALTRES POBLES

La península del Yucatà (i II) Déus i piràmides

Però la península del Yucatà no és només les platges i els dòlars, els manglars i els turistes rostits al sol caribeny. El Yucatà és també la pàtria de la cultura maia, d'un poble que va poblar aquestes planes durant més de trenta segles, i que alberga encara avui, les restes de ciutats prehistòriques colossals com ara Chichén Itzà, Uxmal, Tulum, etc, descobertes pels conqueridors espanyols al segle XVI.

Són moltes les coses que acaben per encisar-te d'aquesta pàtria dels maies, a mesura que vas conegent-la, però n'hi ha una de molt especial, que et fa estimar-la. Això és la manera que la gent d'ací té de viure del passat i alhora d'afrontar el present amb gosadia: la vida del nadiu que busca i sobreviu de la terra magra, amb els problemes greus de desigualtat que pateix aquesta gran nació. Però, sobretot, hi ha la delicadesa amb que es ret culte als costums ancestrals, i l'hospitalitat pregona de la seua gent, la humanitat d'un poble antiquíssim que encara sap fer de la cortesia una tendresa amical, res preemptòria.

Després de visitar Tulum, seguim viatge cap al nord, per la carretera que condueix a Cobà. Vials sense voreres, plens de clots i de perills insondables. A banda i banda, els sorolls de la selva. De tant en tant, algun pobliu indígena. Ara, un petit empresari que ha muntat una paradeta d'andròmines, a l'entorn de la seua cabanya: hamaques, màscares precolombines d'imitació, ceràmiques tradicionals, etc. Ara un nen descalç que et sorprèn amb un somriure ample com un badall.

El conductor que hem llogat és de la capital dels Estats: Mèxic D.F. Res a veure amb l'amabilitat i la simpatia dels indígenes. El rostre d'un asteca tampoc no és com els que estem acostumats a veure per aquesta banda de Mèxic: la cara afuada, el nas piramidal, i els ulls enfonsats dins els pòmuls, contrasten amb la cara de fogasseta, bondadosa i els ulls com a taronges dels maies. Poc conversador, condueix impassible els innombrables accidents amb que ensopega el 4x4. Ens ha de dur a Chichén Itzà, al bell mig de l'estat del Yucatà, però li hem dit que abans volem visitar un cenote que hi ha a la sortida de Valladolid.

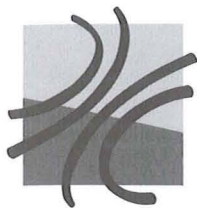
Valladolid és una ciutat sorollosa d'uns 100.000 habitants. Res d'interessant, tret de que es troba a desmai de la ruta de Chichén, a uns 40 Qm de distància, si fa no fa. La plaça Major, alberga un jardí frondós i la seu de l'ajuntament. Aquesta és una municipalitat molt previsor, ja que té un calendari que amida el temps que ens resta per arribar al 2000 —no sé si les bombetes de colors i les garlandes nadal·lenques són de l'any passat o bé s'han comprat per a l'ocasió. El cert és que estem a meitat del mes de novembre i ja hi senyoregen la façana de ca la vila.

La ciutat és un poblat de casives d'una planta, anàrquic, com arreu del Yucatà, que atresora set esglésies de l'època

colonial. El conductor s'ha entestat a dur-nos a veure unes "casas muy antiguas, puro arte español, Sr.". Es tracta d'un

Plaça del Mercat, a Valladolid (Yucatà). FOTO: J.C.

UNS ALTRES POBLES

pany de cases de l'època colonial, a les que el govern els ha pintat la façana de colors llampants, molt coents. Per descomptat que les dependències de les cases no estan obertes al públic.

Volem visitar el cenot *Dzitnup*, que es troba a la sortida de Valladolid. Però, com que el conductor està molt despistat, fa estona que ens empassat l'entrador del cenot, raó per la qual ara hem de recular, quan ja portem més de 20 Qm recorreguts. Coses que passen, ací, al Yucatà.

Tret d'això l'experiència és irreal, única: una amplíssima cova, decorada per milers d'estalactites que pengen del sostre com a punyals. A dalt hi ha una escletxa, a través de la qual entra un raig de llum, com un fanal que il·lumina les aigües turquesa de l'estany. D'entrada, el bany fa una mica de repèl, però de seguida li prens gust. El contratemps del principi ha pagat la pena, però.

Chichén Itzà: la ciutat-estat de Kukulcán

Per arribar a les runes de **Chichén Itzà**, cal agafar la carretera 180, que travessa l'eix (Cancún-Mèrida). Nosaltres, però, l'hem agafada per baix de l'eix, ja que hem fet un mena de revolta pel sud, per la carretera 307, per visitar Tulum.

Chichén Itzà vol dir en llengua maia "la boca del pou dels itzà", en una referència al gran cenot, el pou de les cerimònies sagrades més important del recinte arqueològic.

Segons una llegenda maia recollida al *Chilam Balam* (1), a finals del segle X, gent procedent de les regions centrals de Mèxic, envaïren el Yucatà. N'eren emigrants que fugien de la ciutat tolteca de Tula, a causa de la forta repressió religiosa i política de la zona. Aquest grup de tolteques, dit els *itzà*, eren dirigits —segons la llegenda— pel capitost i déu, Kukulcán i s'establiren a l'antiga ciutat maia de *Chichén*, a les planúries del nord de la península de Yucatà, on refundaren la ciutat-estat de Chichén Itzà.

Chichén Itzà és, sense dubte, una de les joies més preuades del Yucatà i un dels millors exemples de l'art maia. Es tracta d'una complexa urbanística d'estil Puuc (estil maia d'influència tolteca), model de sincretisme religiós i estilístic força evolucionat.

Al recinte, hi destaquen els amples espais oberts i la magnificència d'alguns edificis i temples, com ara la **piràmide de Kukulcán (El Castell)**. Una construcció de 24 m d'alçària, que té tants esglaons com dies de l'any (365). Durant els equinoccis de primavera i de tardor, ací té lloc un fenomen solar força curiós: una serp de llum ondulant, baixa des del

Piràmide de Kukulcán, cap al tard, a Chichén Itzà (Yucatà). Foto: J.C.

cim de la piràmide a la base de l'edificació, on es retroba amb un cap d'ofidi. Després, amb el pas del dia, la imatge retornarà al cim. Hom diu que és el retorn cíclic del déu Kukulcán, que visita la terra anualment, segons la profecia.

Aquesta era gent guerrera, amb una organització militarista, que venerava divinitats diverses i que practicava els sacrificis humans, al lloc anomenat el **Gran Cenot**: un gran pou circular de 50 m de diàmetre, que amagava una troballa macabra a més de 30 m. de profunditat. I és que aquesta era la morada de **Xac**, el déu de la pluja, al qual havien de satisfer, per tal de no perdre les collites de blat de moro.

No coneixien la roda, ni els metalls, però en el terreny intel·lectual i especulatiu, assoliren un nivell extraordinari: hi establiren un complex sistema d'escriptura, jeroglífic i ideogràfic, de més de 400 signes, dels quals només es coneix el significat de la meitat. També establiren un calendari, d'una precisió extraordinària, basat en l'observació dels astres. Pel que fa a això, hi destaca l'edifici circular, anomenat el **Caragol**, que s'usava com a observatori.

Al cim de l'anomenat **Temple dels Guerrers o del Sol**, hi ha un altar de figura humana, el *chac mool*. Ací, una mena de rei-sacerdot, que vestia una llarga túnica vermella, alçava al cel com una ofrena, els cors dels jugadors que havien perdut al **Joc de la Pilota**. La sang vessada pels esglaons era l'aliment d'*Itzamná*, el déu del cel. Es tancava el cicle etern de la vida i la mort.

Joan Bta. Campos i Cruaïnes

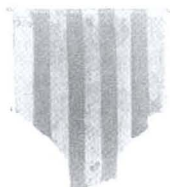
1. El *Chilam Balam*, és un còdex maia que va ser trobat a les runes de *Tizimín*, i que fou desxifrat pel monjo espanyol *Diego de Landa*. Es tracta d'un llibre de cròniques històriques dels sacerdots de diversos indrets de la geografia maia.

NOTÍCIES

X A F A R D E C O L L E S

NOTÍCIES ÍNTIMES DEL MÓN DE LES COLLES

**XI PREMIS
SENYERA DE JAUME I**

ALBERT
SÀNCHEZ-PANTOJA
I
ESCOLES D'ENSENYAMENT
D'ADULTS
"GERMÀ COLON" I
"JOSEP PASCUAL TIRADO"

DIVENDRES, 29 DE SETEMBRE. 22 HORES
RESTAURANT HOTEL JAUME I
Ronda Millars, 67
CASTELLÓ DE LA PLANA, 2000

Díptic dels XI Premis Senyera de Jaume I

**XIII PREMIS ALAMBOR
BENICARLÓ 2000**

Associació Cultural Alambor

Díptic dels XIII Premis Alambor

-El passat dia 29 de setembre es van lliurar els *XI Premis Senyera de Jaume I*, que organitzen **Acció Cultural del País Valencià** i el **Casal Jaume I de Castelló**. Des d'aquesta secció, volem donar l'enhorabona a la colla **La Host del Castell Vell**, pel guardó d'**Albert Sánchez-Pantoja**, i també a la colla **El Mitget**, ja que el director del centre "**Josep Pascual i Tirado**"—que va ser una de les entitats guardonades, juntament amb l'Escola "**Germà Colom**"— n'és **Miquel Segarra**, membre de l'esmentada colla.

-**Renovació de càrrecs**. Com que ningú no es va presentar, la **Junta Directiva de la Federació de Colles**, encapçalada per **Tico de Juan** decidí de continuar un any més. Amb tot i això, tan sols hi hagué un canvi, el de **Sònia Sanz** —de la colla **El Magre**—, que deixà el seu càrrec de secretària per raons d'estudis. El nou secretari serà **Herme Martínez** —de la colla **El Cebollí**—. Gràcies per tot, **Sònia**, i una cordial benvinguda a l'amic **Herme**.

-Han causat baixa d'aquesta Federació, les següents colles: "**A Tabalades**", "**Garú**", "**Goxoky**", "**Kogollo**", i "**Lo que fatga falta**".

-Les noves colles que han ingressat en la Federació són les següents: "**Xaloc**", "**La Llum**" i "**Corbella**".

-**Nou Regidor-delegat de Festes**. El grauer **Ximo Torres** deixa el càrrec a **Carlos Tovar**. Li desitgem el millor.

-La colla de **Dolçainers i Tabaleters de Castelló** han estat els **Clavaris** de la **Festa de Santa Cecília**, a Castelló.

-Les colles, "**Xaloc**" i "**El Mitget**", estan col·laborant en el programa de l'**Activitat Cultural 2000/2001 "Gent de festa"**, que organitza la **Gaiata 19 "La Cultural"**.

-El nostre director, **Joan Bta. Campos Cruaïnes**, ha guanyat el **XIII Premi de Contes Alambor**, de **Benicarló**, amb l'obra **La calda**. Enhorabona.

La Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló van ser els clavaris de la festa de Santa Cecília de 2000

INFORMACIÓ

AL VOLTANT DELS NOMS DE LES COLLES (II part)

Al voltant dels noms de les colles

**Federació
Colles de
Castelló**

III Congrés Magdalenenc

Castelló 1995

La primera edició de *Al voltant dels noms de les colles*, data del 1995

Com potser ja sabreu, la Federació de Colles va editar l'any 1995, amb motiu de la celebració del III Congrés Magdalenenc, un llibret titulat *Al voltant dels noms de les Colles*. Una publicació de caire divulgatiu que introduïa el lector en el significat i en la història dels noms de les colles federades d'aleshores. Una iniciativa editorial que volia recuperar de la memòria col·lectiva el nom de cada colla per tal de poder conèixer, i també estimar, tot aquell bagatge que ens ajudés a definir-nos com a col·lectiu fester.

Ara, han passat ja cinc anys, i aquella publicació se'ns ha quedat incompleta. Per tal d'actualitzar aquest patrimoni necessitem de la col·laboració de les noves Colles federades. És per això que, el Consell de Redacció de Plaça Major ha cregut oportú d'encetar una nova secció a la nostra revista que, sota el títol de *Al voltant dels noms de les Colles*, presentarà un o dos noms de colla a cada número. No cal dir que aquesta nova iniciativa, serà la base documental per a una nova edició dels Noms de les Colles, que ben bé podríem treure al carrer, si fa no fa, a finals de l'any vinent.

Per tal de confeccionar aquesta nova secció preguem que ens feu arribar la següent documentació:

-Nom de la colla i any de la seua fundació.

-Per què vàreu elegir aquest nom? Breu història del nom de la vostra colla, (com a màxim un full, de contingut, en tamany 12).

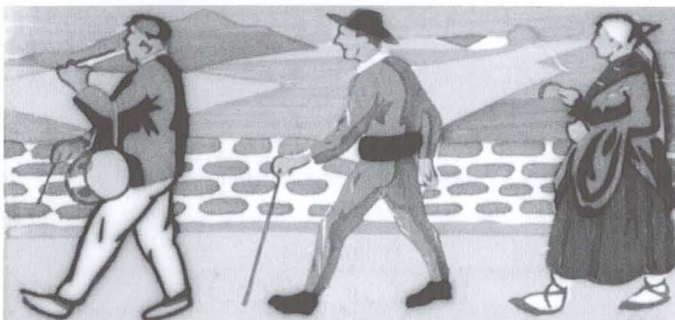
-Significació que li doneu al mot, és a dir, allò que vol dir per a vosaltres.

-Logotip de la Colla.

Des de Plaça Major us encoratgem a participar d'aquesta nova proposta, fent-nos arribar, el més prompte possible, la documentació sol·licitada. Moltes gràcies.

El Consell de Redacció de Plaça Major

ACTIVITATS CULTURALS 2000/2001: GENT DE FESTA

Les colles, "Xaloc" i "El Mitget" hi participen en el programa de les Activitats Culturals de la Gaiata 19.

La Gaiata 19 "La Cultural", amb la col·laboració de la Caixa Rural Castelló, Llibreria Babel, Colla Xaloc, la Colla El Mitget, Grup de Danses Ramell, i la FAPA, organitzen el següent programa d'activitats culturals:

Tardor 2000: Concurs de redacció i de dibuix "*Gent de festa*"

Dissabte, 25 de novembre, a la Plaça del Mont de Pietat de Castelló:

Taller de Jocs populars. Xocolatada.

Del 25 de novembre al 3 de desembre, al Cau de la Gaiata 19:

Exposició de roba de festa i de fotos antigues

Hivern 2000/ 2001: concert de la Banda Municipal de Castelló, (gener de 2001)

Diumenge, 18 de febrer del 2001:

I Trobada veïnal de dansa

Magdalena 2001: Actuació del grup de Danses Ramell i la Colla Xaloc

Juanjo Trilles

FE D'ERRADES:

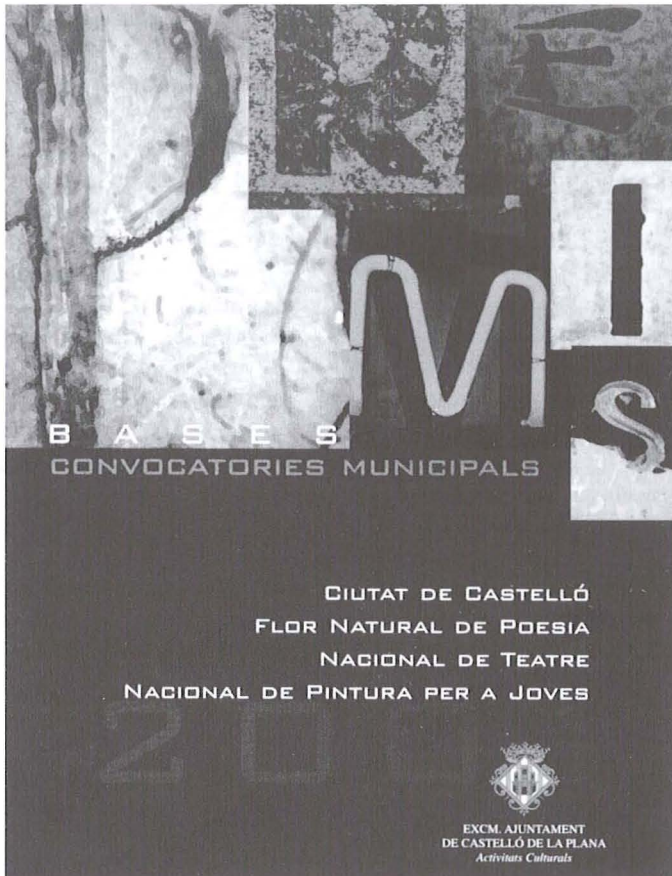
A causa d'una errada de redacció, l'autor de l'article "*La coca de Sant Joan: un invent gloriós*", que figura publicat a la pàg. 14 de la revista núm. 13 (*Primavera 2000*) no és **Manolo Carceller**, sinó **Sergi Català Más**.

INFORMACIÓ

CONVOCATÒRIA DE PREMIS

L'Excm Ajuntament de Castelló de la Plana,
CONVOCA els següents Premis:

Portada del tríptic de l'Ajuntament

PREMI "CIUTAT DE CASTELLÓ" ANY 2001 XVIII EDICIÓ · HUMANITATS

1. Treballs de Humanitats, escrits en qualsevol modalitat literària, que versen sobre temes circumscrits geogràficament a la ciutat de Castelló de la Plana i els seus voltants.
2. El lloc de presentació dels treballs és el Negociat de Cultura de l'Excm Ajuntament de Castelló, carrer de Gaibiel, 4, en horari d'oficina.
3. El període d'admissió d'originals finalitza a les 13 hores del dia 26 de gener de l'any 2001.
4. Té una dotació d'UN MILIÓ CINC-CENTES MIL PESSETES (1.500.000 ptes)

PREMI DE POESIA "FLOR NATURAL" 2001

1. Treballs inèdits que no excedisquen de 70 versos, escrits en valencià o en castellà, indistintament.
2. El lloc de presentació és el Negociat de Cultura del carrer de Gaibiel, 4, de Castelló de la Plana.
3. El període d'admissió d'originals finalitza a les 13 hores del dia 12 de gener de 2001.
4. S'estableix un únic premi de CENT CINQUANTA MIL PESSETES (150.000 ptes).

PREMI NACIONAL DE TEATRE "CASTELLÓ A ESCENA" ANY 2001

1. Obres teatrals inèdites, sense límits en l'extensió, escrites en valencià o en castellà, indistintament.
2. El lloc de presentació és el Negociat de Cultura del carrer de Gaibiel, 4, de Castelló de la Plana.
3. El període d'admissió de les obres finalitza el dia 2 de febrer del 2001.
4. Té una dotació de QUATRE-CENTES MIL PESSETES (400.000 ptes).

PREMI NACIONAL DE PINTURA PER A JOVES "Temps de Primavera de l'any 2001"

1. Per a joves artistes menors de trenta anys en el moment de la presentació de l'obra.
2. Les obres han de tenir un tamany mínim de bastidor 15 i un màxim de 80, i podran ser pintades en qualsevol tècnica. Només s'admet una obra per autor.
3. El lloc de presentació de les obres és el Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antonio Maura, 4 . 12001 de Castelló de la Plana.
4. El termini d'admissió d'originals finalitza a les 13 h. del dia 16 de febrer del 2001.
5. Té una dotació de SIS-CENTES MIL PESSETES (600.000 ptes)

NOTA: Les Bases d'aquestes convocatòries es troben al departament d'activitats culturals de l'Excm. Ajuntament de Castelló. C/ Gaibiel, 4, de Castelló de la Plana

